

Statens Væksthusforsøg, Virum (V. Aa. Hallig)

Sortsforsøg med *Helianthus* 1969-72

Trials with varieties of Helianthus 1969-72

Grethe Clausen

Resumé: Arter og sorter af *Helianthus* indsamledes i 1969 og 1970 samtidig med en indsamling af *Heliopsis*. Disse to planteslægter ligner i mange forhold hinanden og er derfor også direkte sammenlignelige. Kun 7 arter og sorter af *Helianthus* blev indsendt af 13 ønskede. Heraf blev 2 anerkendt: *H. decapetalus* 'Soleil d'Or' S 72, 130 cm høj med fyldte kurvblomster af ren gul farve, og *H. × laetiflorus* 'Miss Mellish' S 72, 120 cm høj, enkle kurve, rengul med brune skivekroner.

Abstract: Species and varieties of *Helianthus* were collected in 1969 and 70 at the same time as a collection of *Heliopsis*. Those two genera are in many ways very much like each other and can therefore be directly compared. We only succeeded to get 7 species and varieties of *Helianthus* out of 13 wanted. Among those seven two were approved: *H. decapetalus* 'Soleil d'Or' S 72, 130 cm high with double heads of a bright yellow colour, and *H. × laetiflorus* 'Miss Mellish' S 72, 120 cm high with single heads, pure yellow with a brown disk.

Indledning

Helianthus L. (*Compositae*), Solsikke. Blandt de godt 100 arter er der få énråge og mange flerårige. De har udløbere, som for 1 arts vedkommende, *H. tuberosus* L., Jordskok, ender i spiselige knolde. Det er ret grove urter med stivhårede stængler og øverst spredte længere nede på planten modsatte blade. Kurvene enlige eller i halvskaermformede toppe, endestillede eller på sidegrene. Kurvsvøbet i 2 til flere rækker, og de ydre ofte bladagtige i spidsen. Randblomsterne er gule og sterile, skiveblomsterne tvekønnede og frugtbar, gule, brune eller purpuragtige. Kurvlejet er fladt eller konvekst med ret brede avner. Nødrugterne omvendt ægformede og flade. Fnok tidlig affaldende eller består kun af nogle børsteagtige skæl. Nord-Amerika men også Midt- og Sydamerika. Kun de nordamerikanske er af interesse som havestauder.

[*Helianthus*: græsk helios = sol, og anthos = blomst] (Lange 1959, Bailey 1968, Krüssmann 1970).

Formering

Deling om foråret. Udløbere kan deles stærkt ud. Een knop er tilstrækkelig. Salgsstørrelse nås allerede samme efterår, men da forårsplantning lyk-

kes bedst, bør planterne handles efter en overvintring. Stikning af topskud i tågeformering er sikrest for bl.a. *H. salicifolius*

Anvendelse

Anvendelsen afhænger af art og sort. Nogle er rabatstauder og da heldigst i baggrunden på grund af højden, andre har egentlig kun afskæringsværdi og enkelte - deriblandt særlig *H. salicifolius*, er udprægede solitärplanter. Se iøvrigt under beskrivelserne.

Det er nøjsomme planter med hensyn til jordens kvalitet, men de er samtidig grådige, for uden vand og næring bliver blomstringen ikke tilstrækkelig god. De vil også tage en del vand og næring fra de omkringstående planter.

Forsøgets planlægning

Da sortsforsøget blev planlagt i samarbejde med det sagkyndige staudeudvalg, var det klart, at der næppe fandtes mere end 10-15 arter og sorter, hvis dyrkningsværdi behøvede en afprøvning.

'Miss Mellish' S 72

Samtidig skulle der indsamles *Heliopsis*. De to gulblomstrede kurvplanter ligner i mange forhold hinanden og er med en enkelt undtagelse direkte sammenlignelige. Som altid i sådanne forsøg er det også vigtigt at få bestemt sortsægtheden af det indsendte plantemateriale, sorterens og hybriderens tilhørsforhold til arterne og den nyeste nomenklatur.

Forsøgets udførelse

Efter de to indsamlingsår blev de 7 indkøbte arter og sorter delt og med 10 planter af hver udplantet i *Virum*. Som for *Heliopsis* blev de plantet på 2 m brede bede i dobbeltrækker, 50 × 70 cm med 1 m afstand til næste sort.

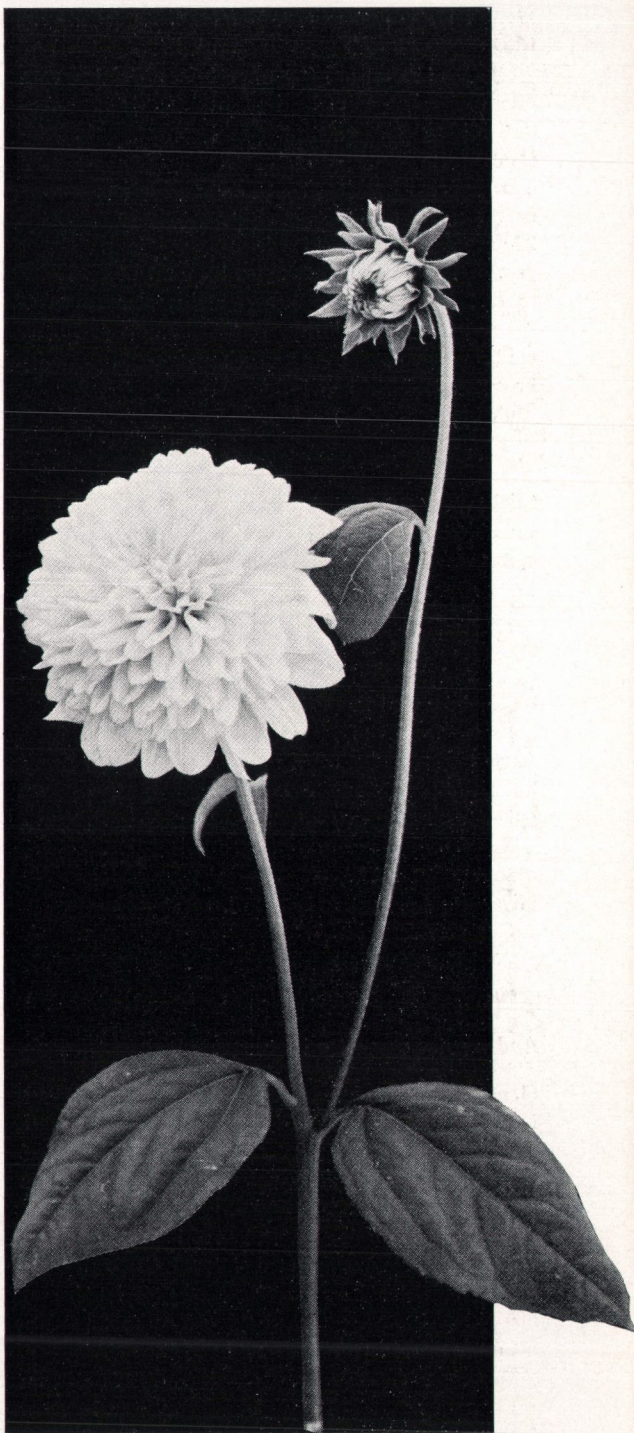
Der ventedes længst muligt med opbinding, da evne til at stå uden opbinding vurderes højt. Men i åben mark som forholdene er i *Virum*, er det så at sige umuligt for så høje planter som eksempelvis *H. salicifolius* at undgå, at stænglerne lægger sig ud til siderne eller brækker helt fra grunden og derved bliver til gene for færdselen - også med redskaber.

Registreringer: Fremspiring, overvintring, begyndende, fuld- og afsluttet blomstring. Stort eller lille blomsterantal, af blomstringsmåde, vind- og vejrfasthed m.v. Endelig en almen beskrivelse, måling og farvebestemmelse (RHS Colour Chart benyttes). En indkaldt dommergruppe bedømte begge forsøgsår vækstkraft, stivstilkethed, løv- og blomsterkvalitet, blomsterrigdom og helhedsindtryk. Karakterskalaen 1-10, hvor 10 er bedst, benyttes. Fællesudvalget for Fremavl og Sundhedskontrol med Havebrugsplanter (FSH) fører tilsyn med angreb af virus og nematoder.

Anerkendte sorter

'Miss Mellish' S 72

Det er en *H. × laetiflorus*-sort (tidligere *H. rigidus*). Købt i dansk planteskole. Vel nok den oftest forekommende *Helianthus* i danske haver. Krüssmann (1970) oplyser, at den stammer fra haven hos en miss Agnes

'Soleil d'Or' S 72

Mellish i Hodstoc Priory, Worksop, England - fra 1893 udbredt herfra gennem Rev. Wilks.

Hos os 120 cm høj (men *kan* løbe op til 150 cm), pragtfuld rabat- og afskæringsstaude med en helt fantastisk blomstring og stiv vækst. Den breder sig voldsomt ved udløbere - i forsøget lukkede rækkerne på 2 år. Løvet er lyst, jævnt ensfarvet med højst 3 hovednerver og af kraftig stofflig virkning. Mange bliver 19-20 cm lange og 6-7 cm brede. Begynder blomstringen gns. omkring midten af august og varer til ca. 1. oktober.

Fine, letbyggede kurve, RHS 13 A, 10 cm brede med 2-2,5 cm mørk brun kun lidt hvælvet skive. Randkronerne i 2-3 rækker, 1 cm brede.

Gennemsnitspoint: 8,7.

'Soleil d'Or' S 72

En *H. decapetalus*-sort købt i tysk planteskole og fejlagtigt etiketteret som 'Meteor'. *Tiltrækker*: Hartland 1889. Anerkendt i Tyskland med 1 stjerne (3 er bedst).

130-150 cm høj med stiv, god vækst og store blade, nogle målte 18 × 12 cm, længere nede på planten end og 25 × 13 cm. De er ru på begge sider og bladpladen løber ned og ud langs bladstilkens som smalle vinger.

Kurvener er helt fyldte, 9-9,5 cm brede, 4-5 cm høje. Farven er ca. RHS 12 A, ren gul, i begyndelsen med lidt grønligt mod midten, ved fuld udvikling varmere gul over det hele - også lidt varmere end 12 A.

Begyndende blomstring sidst i juli og til hen imod oktober. Det er både en have- og afskæringsort, men bliver den mere end 130 cm høj, er det ikke rart.

Gennemsnitspoint: 7,9.

Andre arter og sorter i forsøget

H. atrorubens

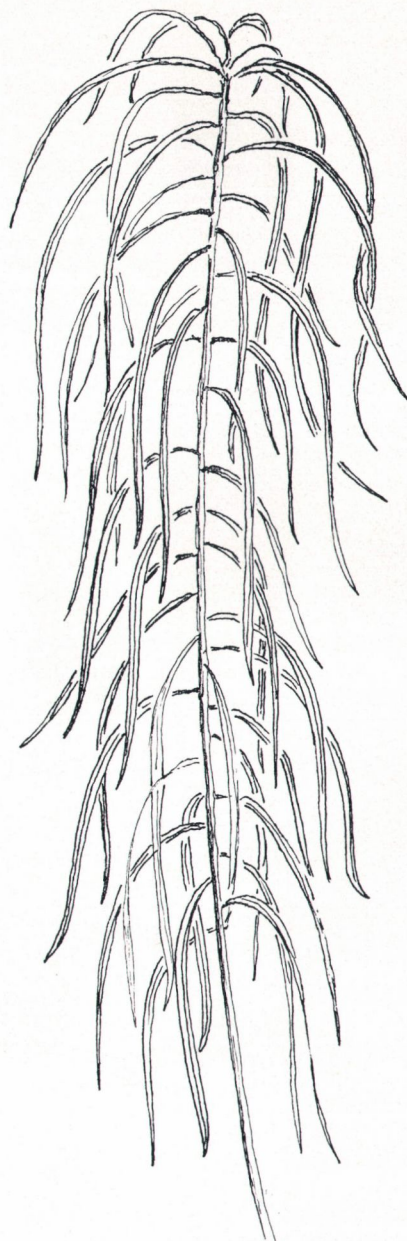
Leveret af en tysk planteskole. Det drejer sig næppe om den rene art, da planterne har været i kultur så længe, men alligevel anføres den som *H. atrorubens* L. (*H. sparsifolius* hort.).

Det er meget flotte planter, hos os 175 cm høje, men det er ikke ualmindeligt at de bliver over 2 m. Trods højden står planterne godt oprejst også i blæst og manglende læ. Stænglerne er tykke forneden, lysgrønne, mere og mere rødbrune op i de blomstrende dele.

Bladene er meget store, et enkelt målt til 30 × 13 cm + den vingede bladstilk. Fra hvert bladhjørne kommer 1 blomsterstilk med 1-2 blomster a 5-6 cm i diameter med purpurbrun skive, som typiske små solsikke-

blomster. Blomstring fra sidst i august til ind i oktober. Ikke fuldt hårdfør.

Gennemsnitspoint: 6,5.

Helianthus salicifolius

'Capenock Star'

En *H. decapetalus*-sort leveret fra tysk planteskole. Anerkendt med 2 stjerner i Tyskland (næstbedst).

I forsøgene blev planterne højere end udenlandske angivelser siger, nemlig 140-160 cm mod 120 cm. De grønne stængler forholdsvis spinkle til den betydelige højde, men planterne vælter ikke. Bladene, der er mest ru på oversiden, bliver 14,5 cm lange og 9,5 cm brede med godt 4 cm bladstik med en dyb fure.

Blomstringen begynder først i august og varer til oktober. Enkeltblomstrende 10 cm brede kurve med 4,5 cm bred skive. De 2 rækker randkroner er nærmest RHS 14 A-B, gulorange, skiven 17 A-B en varmere orange end randkronerne.

Blomsterne egnede til afskæring men med lidt vel mange sidegrene, der kan være svære at få til at trække vand.

Gennemsnitspoint: 5,8.

'Meteor'

En *H. decapetalus*-sort leveret fra tysk planteskole. Anerkendt i Tyskland med 2 stjerner.

Ca. 150 cm høj med mellemgrønt, uregelmæssigt savtakked løv, der virker glat på oversiden trods behåringen, men på undersiden er de »normalt« stivhårede. Stængelbladene måler gns. 12,5 cm i længden, 6,5 cm i bredden og har kort stilk med fure.

De halvfylde kurve er 9,5 cm i diameter med 1,3 cm brede randkroner og pyramideformede skiver, 2,6 cm brede - ved »blomstringen« 2,3 cm høje. Randkronernes farve efter RHS 17 A, skivekronerne nærmest 23 A.

Planterne vælter noget, når højden bliver så stor som f. eks. i 1972. Blomstrer ret tidligt i august til ca. 1. oktober.

Gennemsnitspoint: 6,8.

H. salicifolius A. Dietr. (*H. orgyalis* DC).

Leveret af dansk planteskole. Det er en udpræget solitærstaude, meget dekorativ og i de senere år stærkt benyttet i haverne. Dens habitus siger rent umiddelbart intet om tilhørsforholdet til andre *Helianthus*, og den er mest attraktiv, når den ikke blomstrer, og det gør den ikke i kølige somre. Blomsterne er talrige i stande, der sidder i skudspidserne, lysgule af mælkebøttestørrelse. De kommer først i september og varer til ind i oktober.

Det er de høje - i forsøget 180 cm - blødt svajede og yndefulde stængler, og de hængende, tætsiddende, linieformede pileblade, der er skyld i, at planterne ofte omtales som værende eksotiske.

I en blæsende mark i *Virum* er planterne nærmest umulige, men i en have plantet enten fritstående eller

mod mur og hegn, er de pragtfulde. Kønne også ved vandpartier. Og de er fuldt hårdføre.

Gennemsnitspoint: 8,0 - men det er ikke en plante, der trods denne høje karakter kan tildeles anerkendelse. Det er en liebhaverplante.

— — —

Bestilte men ikke leverede arter og sorter: *H. decapetalus* 'Coronachta', 'Lodden Gold', 'Morning Sun', *H. × laetiflorus* 'Semiplenus' samt *H. microcephalus* 'Triumph de Gand'.

Summary

The trial with *Helianthus* was only carried out in *Virum* with 10 plants of each variety planted on 2 m wide beds in double-rows: 50 × 70 cm with 1 m to the next variety.

Neither the *Helianthus*- nor the *Heliopsis* genus includes many garden plants of a particular value. Nevertheless it is of value to know their ability to keep upright without support, their more or less beautiful way of wilting, and - as for any other genus - the question of genuineness.

Registrations: Beginning of new growth in the spring, wintering, the beginning and end of flowering season. A general description of habit of growth including the colour (the RHS-system) and measurements of the plant, the leaves and flowers, number of flowers and »general impression«. Points from 1-10 (10 points being the best). The plants were all the years controlled by The National Committee for the Propagation and Sanitary Inspection of Horticultural Plants called F.S.H. in Danish.

The approved varieties are:

'Miss Mellish' S 72

It is an *H. × laetiflorus* variety (syn. *H. rigidus*), bought in a Danish nursery. It is the most common *Helianthus* variety in Danish gardens. Krüssmann (1970) informs: original from the garden of a miss Mellish in Hodstock Priory, Worksop, England - from 1893 spread from here by Rev. Wilks.

In the trial 120 cm high but sometimes it grows up to 150 cm. A showy border and cut perennial with quite a lot of fantastic flowering and a stiff growth. It spreads numerously because of the runners. In the trial the plants closed the rows in 2 years. The leaves are light green with 3 mid ribs and of a rather heavy quality. A lot of them become 19-20 cm and 6-7 cm wide.

Flowering season from the middle of august to the

The other varieties in the trial

Name of species or varieties	Bought from	Height of plants cm	Diam. of heads cm	Diam. of disk cm	Colour of ray florets, RHS	Average points
<i>H. atrorubens</i>	Germany	175	5-6	1,5	yellow with brown disk	6,5
<i>H. decapetalus</i> :						
'Capenock Star' . . .	Germany	140-160	10,0	4,5	14 A-B	5,8
'Meteor'	Germany	150	9,5	2,6	17 A	6,8
<i>H. salicifolius</i>	Denmark	180	3,5		14 B	8,0

first of October. Well shapped light heads, RHS 13 A, 10 cm in diameter with a 2-2,5 cm wide dark brown disk. Ray florets in 2-3 rows every one 1 cm across.

Average points: 8,7.

'Soleil d'Or' S 72

Breeder: Hartland 1889. Bought in a German nursery. In Germany it is approved with 1 star.

It is an old wellknown *H. decapetalus* variety, 130 (-150) cm high with a stiff and nice growth and big leaves - in the top of the plants 18 × 12 cm - near the ground 25 × 13 cm, roughly haired. The blade abruptly extended into winged petioles.

The heads, 9-9,5 cm in diameter, 4-5 cm high, are double. The colour near RHS 12 A, yellow, and in the begining a little greenish in the center, later of a more warm colour. The flowering season starts in the last part of July. A garden and cut flower. The variety is not realy nice when the plants grow higher than 130 cm.

Average points: 7,9.

Litteratur

Bailey, L. H. (1968): Manual of Cultivated Plants (Tenth Printing). The McMillan Comp., New York.
 Hansen, Ricard (1972): Namen der Stauden. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.
 Krüssmann, G., W. Siebler, W. Tangermann (1970): Winterharte Gartenstauden. Verlag Paul Parey, Berlin und Hamburg.
 Lange, Johan (1959): Ordbog over Danmarks Plantenavne. Ejnar Munksgaards Forlag, København. Bind I.
 Nicolaisen, Åge (1964): Havens Stauder. Høst & Søns Forlag, København.
 The Royal Horticultural Society (1966): RHS Colour Chart. London.
 Zander, Robert (1972): Handwörterbuch der Pflanzenamen. Encke/Buchheim. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.

Manuskript afleveret 20. maj 1974.